

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Museiutredningen 2015/15 (SOU 2015:89)

Sammanfattning

Lycksele kommun finner det positivt att museernas grundläggande uppdrag ska uttryckas i en museilag. Kommunen tycker också att det är bra att det etableras en ny museimyndighet för att främja museiverksamhet av hög kvalitet i hela landet. Att den nya myndigheten ska stödja museiutveckling på främst lokal och regional nivå genom ett statsbidrag är vällovligt.

Vidare menar Lycksele kommun att det i skaran av centralmuseer saknas ett museum med skoglig inriktning som på ett bra sätt skulle kunna svara upp mot flera av de trender och utmaningar som Museiutredningen redovisar. Nybildas eller stöttas inte ett befintligt sådant museum måste något av dagens centralmuseer tilldelas detta uppdrag. Sverige är ett utpräglat skogsland, där skogen är och har varit en av Sveriges absolut viktigaste naturresurser genom tiderna, vilket på ett påtagligt sätt präglar svensk kultur och historia. Den svenska djupa skogliga förankringen och framgången speglas inte på nationell nivå i det svenska museilandskapet – det skogshistoriska perspektivet är kraftigt eftersatt. Mycket pengar och resurser har lagts på att förbättra skyddet av kulturmiljöer i skogen, vilket är ett berömvärt mål. Men utan berättelserna, fotografierna, föremålen och diskursen som anknyter till dessa skogliga spår försvinner viktiga historiska och nutida sammanhang. Samtidigt har den hastiga och accelererande urbaniseringen lett till att färre svenskar idag har en naturlig och nära relation till skog och skogsbruk. Ökad invandring bidrar också till att allt fler saknar kunskap och upplevelser kring skog. Detta är frågor som Skogens museum skulle kunna arbeta med.

Utökade kostnadsramar

Kommunen tycker att det är bra att det etableras en ny museimyndighet för att främja museiverksamhet av hög kvalitet i hela landet. Samtidigt borde Riksställningars nuvarande

funktion och inarbetade position på något sätt inrymmas i museimyndighetens verksamhet eller på annat sätt tydligt tas tillvara, inte minst för att kunna stötta museer ute i landet.

Att den nya myndigheten ska ha i uppdrag att stödja museiutveckling på främst lokal och regional nivå genom ett statsbidrag är intressant för oss som kommun ute i landet. Men, här anser vi att bidraget till arbetslivsmuseer måste öka radikalt och att ett nytt bidrag för skoglig museiverksamhet inrättas (kanske på liknande sätt som försvarshistorisk museiverksamhet får statligt stöd). Arbetet på Sveriges olika skogsmuseer sker idag under mycket begränsade ekonomiska förutsättningar och många skogsmuseer har redan tvingats lägga ned sina verksamheter. Dessa museers samlingar har, i bästa fall, tagits över av något av de andra skogliga museerna i landet. Från nationell nivå måste man säkra att de museala skogliga samlingarna finns kvar för kommande generationer.

Ett annat sätt för staten att ta ett musealt ansvar för det skogliga kulturarvet vore att lägga skoglig museiverksamhet till kretsen av "Vissa museer" som får statliga medel (se tabell 5:3). Detta för att stärka lokala skogliga museers verksamhet, som idag får mycket knappa statliga bidrag. Således menar vi att den förutsättning som Museiutredningen haft som sin utgångspunkt, att kostnadsramarna för den statliga museipolitiken ska vara oförändrade, inte är tillfredsställande.

Nya behov i det svenska museilandskapet

Lycksele kommun tycker att det är märkligt att det inte på något sätt ingått i Museiutredningens uppdrag att utreda huruvida det statligt finansierade svenska museilandskapet och centralmuseernas uppdrag speglar det svenska kulturarvet och dagens "verklighet". I utredningens kapitel Centralmuseernas framväxt blir det tydligt att de skogliga perspektiven/uppdragen saknas bland nuvarande museer, vilket kan förklaras av att de svenska centralmuseernas historia och kulturpolitikens utveckling har hängt ihop med "enskilda intressen och styrkeförhållanden för stunden" (10.1).

En sådan genomlysning hade tillsammans med analysen av museernas omvärld kunnat resultera i tydliga nya behov eller förändringar – inte nödvändigtvis genom nya museer, men med synliggjorda "luckor" i museilandskapet som borde ingått i diskussionen om mål och resultatstyrning. Kopplingen hade då blivit intressantare och mer verkningsfull i förhållande till de samhällsförändringar, trender och utmaningar som tas upp i utredningen. En utvecklingslinje som t.ex. nämns som särskilt betydelsefull är "en ökad insikt om klimatfrågans betydelse", med nya sätt att förstå förhållandet mellan natur- och kulturfälten och hur de hör ihop med klimatfrågor och social hållbarhet. Här skulle en stark skoglig förankring, som idag varken ryms inom centralmuseerna eller andra museers verksamheter, kunna tillföra mycket. Något som också ligger i linje med Riksförbundet Sveriges museers framtidsdokument, som anger att den stora samhällsutmaningen i framtiden kommer att vara att skapa hållbar utveckling: socialt, miljömässigt och ekonomiskt.

För att människor i Sverige, med olika bakgrunder, ska kunna *kulturarva* (se 9.1.3) måste också identitet och historiebruk kring skog och markanvändning få genomslag i det svenska museilandskapet.

Intressanta hybridinitiativ och skärningspunkter

Vi håller alltså inte med i utredningens bedömning om att det inte finns skäl för förändringar av museernas antal och organisatoriska tillhörighet (10.4). Avsaknaden av ett skogligt centralmuseum kan inte ersättas genom bättre kvalitetsdrivande system i sektorn.

På det statliga museiområdet har det inte tillskapats några nya museer sedan 1990-talet då Arbetets museum tillkom. Tiden är mogen för nybildning av ett Skogens museum, som staten tar ansvar för. Det är inte en regional fråga som kan förväntas lösas genom samverkansmodellen eller tillfälliga samverkansprojekt. Det behövs en stabil organisation, både för grundläggande eftersatta museiuppgifter (publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad, samlingsförvaltning) inom det skogliga området och för att möta nämnda utmaningar. Inte minst måste möjligheterna till starkare koppling mellan museum och skoglig akademi/forskning förbättras.

Samtidigt skriver Museiutredningen att det kan vara ett självändamål att minska antalet myndigheter inom kulturpolitiken. Därför, menar vi, krävs det en ny kreativ lösning på detta, kanske som samarbete mellan Kulturdepartementet och Näringsdepartementet samt näringslivet. Detta vore ett intressant hybridinitiativ, vilket ju också Museiutredningen efterlyser i museisammanhang (9.1.4).

Stad och land

Utredningen behandlar också urbanisering och internationalisering, där nya strategier behövs för att hantera landsbygdens kulturarv och för att möta nya urbana kulturarv. Även här kan ett skogligt centralmuseum spela en viktig roll i arbetet med kulturarv och historieprocesser, på lokal, regional och nationell nivå.

Utredningens förslag om att de statliga museerna ska verka för att tillgängliggöra sin verksamhet för människor i hela landet (10.3.7) är lovt. Det är viktigt att den föreslagna museimyndigheten kan följa upp och utvärdera detta på ett tillfredsställande sätt.